

Στρατηγική για την Κοινωνική Αλληλέγγυα Οικονομία στην Ευρώπη

Μάιος 2026

ripess europe

Solidarity Economy Europe
www.ripess.eu

Στρατηγική για την Κοινωνική Αλληλέγγυα Οικονομία στην Ευρώπη

E: info@ripess.eu
W: www.ripess.eu
Fb: RIPESS Europe
Ig: @ripess_eu
Ln: RIPESS Ευρώπη

Μάιος 2026

RIPESS Ευρώπη | Στρατηγικό Πλαίσιο 2026

Δημιουργήθηκε και δημοσιεύτηκε από το RIPESS EUROPE Strategy Circle.
Επιμέλεια και Συντονισμός της ομάδας εργασίας: Γεωργία Μπεκριδάκη, Dock | Συνεργατικός Χώρος Κοινωνικής Αλληλέγγυας Οικονομίας, Ripess Coordination Committee.
Γραφιστική επιμέλεια: Σοφία Μελισσουργού, Dock | Συνεργατικός Χώρος Κοινωνικής Αλληλέγγυας Οικονομίας

CC BY-NC-ND 4.0

Σχετικά με το RIPESS Europe

Το RIPESS Europe είναι ένα ευρωπαϊκό Δίκτυο δικτύωσεων Κοινωνικής Αλληλέγγυας Οικονομίας. Μέλη του αποτελούν εθνικά, περιφερειακά και κλαδικά δίκτυα από όλη την Ευρώπη, συνδέοντας πρωτοβουλίες και ενεργούς φορείς του πεδίου, ερευνητές και φορείς χάραξης πολιτικής.

Μέσα από συνεργασίες μεταξύ μελών από διαφορετικές χώρες και από διαφορετικούς τομείς δραστηριότητας, το δίκτυο συμβάλλει στην προβολή, την αναγνώριση και την ενίσχυση της πολιτικής επιρροής των πρακτικών της αλληλέγγυας οικονομίας σε ολόκληρη την Ευρώπη. Δημιουργεί χώρους διαλόγου, αμοιβαίας μάθησης και διαμόρφωσης συλλογικής στρατηγικής, με βάση την αλληλεγγύη, τη δημοκρατία, την οικολογική δικαιοσύνη, τη φροντίδα και τον κοινωνικό μετασχηματισμό.

Το Δίκτυο προωθεί εναλλακτικούς τρόπους παραγωγής, κατανάλωσης, ανταλλαγής, χρηματοδότησης και οργάνωσης της οικονομικής ζωής, με στόχο τη διαμόρφωση οικονομιών που θέτουν τους ανθρώπους, τις κοινότητες και τα οικοσυστήματα πάνω από το κέρδος. Το όραμα αυτό αντιλαμβάνεται την Κοινωνική Αλληλέγγυα Οικονομία όχι μόνο ως ένα σύνολο οικονομικών πρακτικών, αλλά και ως ένα κίνημα συστημικής αλλαγής.

Ο στρατηγικός προσανατολισμός του κειμένου διαμορφώθηκε μέσα από συλλογικές διαδικασίες του Δικτύου και εξελίσσεται ως απάντηση στο ευρωπαϊκό και διεθνές πλαίσιο. Οι προτεραιότητές του περιλαμβάνουν την ενίσχυση των τοπικών οικοσυστημάτων, την υποστήριξη της δημιουργίας νέων δικτύων, την εμβάθυνση της οικονομικής συνεργασίας και αλληλοϋποστήριξης, την προώθηση της δημόσιας αναγνώρισης των πρακτικών της αλληλέγγυας οικονομίας και τη δημιουργία συμμαχιών με άλλα κινήματα, με στόχο την ενίσχυση της συλλογικής ικανότητας και της κοινής δράσης.

Πίνακας περιεχομένων

Πρόλογος 8

Εισαγωγή: Από το Κίνημα της Εναλλακτικής Παγκοσμιοποίησης στο Σήμερα 11

Μια Νέα Γεωπολιτική Πραγματικότητα: Από την Ηγεμονία της Αγοράς στην Επιστροφή των Πολιτικών Ισχύος 12

Επαναπολιτικοποίηση της Κ.Αλ.Ο: Οικοδόμηση Συλλογικής Ισχύος και Αυτονομίας 14

Θεμελιώνοντας την Κοινωνική Αλληλέγγυα Οικονομία: Ανθρώπινα Δικαιώματα και Οικουμενικότητα 16

Διεθνισμός των Λαών: Μάθηση, Αντίσταση και Δημιουργία Πέρα από τα Κράτη 18

Ανακτώντας τη Συλλογική Κουλτούρα: Η Αλληλεγγύη ως Απάντηση στο Φόβο και τον Κατακερματισμό 20

Φεμινιστική Πολιτική Οικονομία και Κοινωνική Αναπαραγωγή της Ζωής 22

Περιβαλλοντική Δικαιοσύνη και ο Οικολογικός Ρόλος της Κ.Αλ.Ο 25

Θεσμική Αυτονομία και Βιωσιμότητα: Το Μέλλον της Κ.Αλ.Ο 27

Υπερασπίζοντας την Ελευθερία Μετακίνησης και το Δικαίωμα του Ανήκειν: Η Κ.Αλ.Ο Απέναντι στις Αντιμεταναστευτικές Πολιτικές 29

Διακυβέρνηση στις Ρίζες της Αλλαγής: Ο Ρόλος της Κ.Αλ.Ο 31

Τομείς της Κ.Αλ.Ο: Εκεί όπου συντελείται ο μετασχηματισμός 33

Ανακτώντας τα Κοινά: Προχωρώντας πέραν της μεγέθυνσης 34

Μηχανισμοί Υποστήριξης Στρατηγικής

Επικοινωνία και Αφήγημα: Χτίζοντας ένα Νέο Πολιτισμικό Φαντασιακό 36

Στρατηγικές Συμμαχίες: Οικοδομώντας ένα Νέο Κοινωνικό Μπλοκ 38

Πρόλογος

Το RIPESS Europe ως η φωνή της Κοινωνικής Αλληλέγγυας Οικονομίας (Κ.Αλ.Ο) στην Ευρώπη, παρουσιάζει το παρόν κείμενο στρατηγικής ως ένα κοινό πολιτικό πλαίσιο προς συζήτηση με τις πρωτοβουλίες και τα δίκτυα της Κ.Αλ.Ο σε διαφορετικά εθνικά και περιφερειακά πλαίσια. Στόχος μας είναι να επιβεβαιώσουμε εκ νέου τη μετασχηματιστική δυναμική της Κ.Αλ.Ο, ενισχύοντας παράλληλα ένα κοινό όραμα για συστημική αλλαγή, βασισμένο στην αλληλεγγύη, τη δημοκρατία, την οικολογική μετάβαση και την κοινωνική δικαιοσύνη.

Ο μετασχηματισμός, ωστόσο, δεν μπορεί να αντιμετωπίζεται ως μια αφηρημένη έννοια. Η μετασχηματιστική δυναμική της Κ.Αλ.Ο είναι ιστορικά και κοινωνικά προσδιορισμένη: εξελίσσεται σε σχέση με συγκεκριμένες κοινωνικοπολιτικές συνθήκες, σχέσεις εξουσίας και συλλογικούς αγώνες. Η Κ.Αλ.Ο αποτελεί μέρος της κοινωνίας και διαμορφώνεται μέσα από περιόδους κρίσης, αντίστασης και δυνατοτήτων, ευκαιριών και απειλών. Η δύναμή της έγκειται ακριβώς στην ικανότητά της να προσαρμόζεται, να ανταποκρίνεται και να αναδιοργανώνεται απέναντι στις μεταβαλλόμενες πραγματικότητες, χωρίς να χάνει την επαφή με τις θεμελιώδεις αξίες της.

Σε όλη την ιστορική της πορεία, η Κοινωνική Αλληλέγγυα Οικονομία έχει αναδειχθεί ως μια λαϊκή και συλλογική απάντηση στις κοινωνικές, οικονομικές και οικολογικές πιέσεις. Έχει λειτουργήσει ως πεδίο άμυνας όταν οι κοινότητες έρχονται αντιμέτωπες με πολιτικές αποκλεισμού, εκτοπισμού ή λιτότητας, αλλά και ως απάντηση στις σοβαρές κοινωνικές και οικολογικές συνέπειες της συσσώρευσης κεφαλαίου. Παράλληλα, η Κ.Αλ.Ο είχε ανέκαθεν μια χειραφετητική διάσταση: αμφισβητεί τις συνθήκες που δημιουργούνται από μια αμιγώς εμπορευματική οικονομία και ανοίγει χώρους για δημοκρατικό έλεγχο, συνεργασία και συλλογική φροντίδα.

Για να παραμείνει ουσιαστικός αυτός ο μετασχηματιστικός ρόλος, η Κ.Αλ.Ο δεν πρέπει να απομακρυνθεί από τις λαϊκές της ρίζες. Υψηλή προτεραιότητα αποτελεί η διατήρηση στενής σύνδεσης μέσα από τη δράση της με τα κινήματα βάσης και τους αγώνες για δικαιοσύνη που δίνουν οι άνθρωποι και οι κοινότητες που πλήττονται περισσότερο από την ανισότητα, την εκμετάλλευση και την περιβαλλοντική υποβάθμιση.

Η διατήρηση του κοινωνικού ζητήματος στο επίκεντρο απαιτεί κάτι ακόμη: να υπερβούμε την αντιμετώπιση των συμπτωμάτων. Η Κ.Αλ.Ο απαιτεί τον εντοπισμό των βαθύτερων, διαρθρωτικών αιτιών των κοινωνικών και οικολογικών κρίσεων, την αμφισβήτηση των θεσμών και των δομών εξουσίας που αναπαράγουν την καταπίεση και την αντιμετώπιση των κανόνων που διέπουν τα οικονομικά μας συστήματα.

Πρόλογος

Ιστορικά, η Κ.Αλ.Ο έχει σταθεί στο πλευρό των πολλών και όχι των λίγων, θέτοντας σε προτεραιότητα τα συλλογικά συμφέροντα, την αμοιβαία υποστήριξη και την αλληλεγγύη, αντί της μεγιστοποίησης του κέρδους.

Ο μετασχηματιστικός ρόλος της Κ.Αλ.Ο δεν έγκειται μόνο στη δημιουργία εναλλακτικών οικονομικών πρακτικών εντός του υφιστάμενου πλαισίου, αλλά και στην ενεργό προσπάθεια αλλαγής του ίδιου του πλαισίου - στην αναδιαμόρφωση των κανόνων, των θεσμών και των διαδικασιών λήψης αποφάσεων προς όφελος της κοινωνικής δικαιοσύνης, της δημοκρατικής συμμετοχής και της οικολογικής βιωσιμότητας.

Το παρόν κείμενο θέσεων είναι σκόπιμα ανοιχτό και εξελισσόμενο. Αντί να επιδιώκει να είναι εξαντλητικό ή κανονιστικό, προσκαλεί σε διάλογο, προβληματισμό και συλλογικό επαναπροσδιορισμό του τρόπου με τον οποίο οραματιζόμαστε το μέλλον. Προσφέρει έναν πολιτικό προσανατολισμό για το πολυσυλλεκτικό ευρωπαϊκό μας δίκτυο - έναν προσανατολισμό που μπορεί να προσαρμόζεται, να αμφισβητείται και να εμπλουτίζεται μέσα από τις διαφορετικές περιοχές, τα κινήματα και τις πρακτικές, καθώς αντιμετωπίζουμε από κοινού τις ταχείες αλλαγές που διαμορφώνουν τον κόσμο μας.

Εισαγωγή: Από το Κίνημα της Εναλλακτικής Παγκοσμιοποίησης στο Σήμερα

Η Κοινωνική Αλληλέγγυα Οικονομία (Κ.Αλ.Ο) αναδύθηκε μέσα από το κίνημα της εναλλακτικής παγκοσμιοποίησης, μέσα σε μια ραγδαία αύξηση των πρωτοβουλιών βάσης που επιδίωκαν να δημιουργήσουν λύσεις από τα κάτω απέναντι στις καταστροφικές συνέπειες του νεοφιλελευθερισμού, της απορρύθμισης και της αποδυνάμωσης των τοπικών οικονομιών και της δημοκρατίας. Πολύ σύντομα, αποτέλεσε χώρο οικοδόμησης πραγματικών εναλλακτικών στο εδώ και το τώρα: συνεταιρισμών, δικτύων δίκαιου εμπορίου, κοινοτικών οργανώσεων, τοπικών νομισμάτων, πρωτοβουλιών διατροφικής κυριαρχίας, στεγαστικών συνεταιρισμών, κοινωνικών επιχειρήσεων και πολλών ακόμη.

Μέσα από τις κινητοποιήσεις κατά του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου, την αντίσταση στους διεθνείς χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς και μέσα στους χώρους του Παγκόσμιου Κοινωνικού Φόρουμ, η Κ.Αλ.Ο συνέβαλε στην καλλιέργεια μιας κουλτούρας αυτοοργάνωσης στο πεδίο της οικονομίας, άμεσης δημοκρατίας στους χώρους εργασίας, διασυνοριακής αλληλεγγύης και εναλλακτικών εμπορικών αλυσίδων. Υπερασπίστηκε μια προσέγγιση της παγκοσμιοποίησης με επίκεντρο τους ανθρώπους και τον τόπο τους, αμφισβητώντας την κυριαρχία των πολυεθνικών εταιρειών και των παγκόσμιων αγορών που εισέβαλαν στις ζωές μας, στις πόλεις μας, στη φύση και στο φαντασιακό μας.

Σήμερα, τα μέλη του RIPESS Europe πιστεύουν ακράδαντα ότι το πλαίσιο έχει αλλάξει δραματικά. Η νεοφιλελεύθερη παγκοσμιοποίηση, που κάποτε έμοιαζε ασταμάτητη, ανταγωνίζεται πλέον έναν ανερχόμενο εθνικιστικό νεοφιλελευθερισμό, τον προστατευτισμό, τους εμπορικούς πολέμους και νέες μορφές κρατικής εξουσίας και ισχύς των εταιρειών. Οι πόλεμοι, η αποδυνάμωση των διεθνών θεσμών και η γενικευμένη ανασφάλεια έχουν αλλάξει το τοπίο. Πολυεθνικές εταιρείες και διεθνείς οργανισμοί εξακολουθούν να διαμορφώνουν τον κόσμο μας, όμως η επιρροή τους ασκείται πλέον συχνά μέσω του άμεσου ελέγχου των πολιτικών θεσμών. Η «ειρήνη» δεν αποτελεί πια προϋπόθεση της ευημερίας τους αντίθετα, επιδιώκουν σφαίρες επιρροής που μας θυμίζουν εποχές του 20ού αιώνα.

© Από τον Guillaume Paumier - Δική του δουλειά, CC BY 3.0,

© Από ev - Άδεια Unsplash

Μια Νέα Γεωπολιτική Πραγματικότητα: Από την Ηγεμονία της Αγοράς στην Επιστροφή των Πολιτικών Ισχύος

Στις αρχές της δεκαετίας του 2000, ο δημόσιος διάλογος περιστρεφόταν γύρω από την οικονομική παγκοσμιοποίηση, τις χρηματοπιστωτικές κρίσεις και την κυριαρχία διεθνών οργανισμών όπως το ΔΝΤ, ο ΠΟΕ και η Παγκόσμια Τράπεζα. Μέσα σε αυτό το περιβάλλον, η Κοινωνική Αλληλέγγυα Οικονομία διαμορφώθηκε ως μια ανταπάντηση, ένα κίνημα που προσφέρει δημοκρατικές, κοινοτικές και βιώσιμες εναλλακτικές λύσεις απέναντι στις αποτυχίες του παγκόσμιου καπιταλισμού.

Σήμερα, ο δημόσιος και πολιτικός διάλογος διαμορφώνεται όλο και περισσότερο από πολιτικές και γεωπολιτικές εντάσεις, καθώς οι ανταγωνισμοί ισχύος, οι σφαίρες επιρροής και τα αφηγήματα περί ασφάλειας επισκιάζουν τις αμιγώς οικονομικές ανησυχίες. Οι κρατικοί φορείς κινούνται πλέον σε ένα στρατιωτικοποιημένο και κατακερματισμένο παγκόσμιο τοπίο, δίνοντας προτεραιότητα στα εθνικά συμφέροντα και αναζητώντας νέες μορφές κυριαρχίας, ενισχύοντας το ετεροπατριαρχικό καπιταλιστικό σύστημα και τις αυταρχικές μορφές εξουσίας. Η μετατόπιση αυτή έχει τροφοδοτήσει τον προστατευτισμό, τις εθνικιστικές ατζέντες και την εκ νέου προσφυγή στη βία.

ΤΟΤΕ **ΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΩΝ ΑΡΧΩΝ ΤΗΣ ΔΕΚΑΕΤΙΑΣ ΤΟΥ 2000**	• Η οικονομική παγκοσμιοποίηση κυριαρχούσε στο δημόσιο διάλογο • Το ΔΝΤ, ο ΠΟΕ και η Παγκόσμια Τράπεζα διαμόρφωσαν την παγκόσμια ατζέντα • Η Κοινωνική Αλληλέγγυα Οικονομία αναδύθηκε ως απάντηση • Αναπτύχθηκαν εναλλακτικές πρωτοβουλίες από τη βάση, δημοκρατικές και βασισμένες στην κοινότητα
ΤΩΡΑ **ΤΟ ΣΗΜΕΡΙΝΟ ΠΛΑΙΣΙΟ**	• Οι πολιτικές και γεωπολιτικές εντάσεις διαμορφώνουν το δημόσιο διάλογο και τη χάραξη πολιτικής • Τα αφηγήματα περί ασφάλειας επισκιάζουν τις οικονομικές ανησυχίες • Στρατιωτικοποίηση και κατακερματισμός του παγκόσμιου τοπίου • Άνοδος του προστατευτισμού, του εθνικισμού και νέων μορφών κυριαρχίας
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΠΡΟΚΛΗΣΗ **ΕΠΑΝΕΞΕΤΑΣΗ ΤΟΥ ΡΟΛΟΥ ΤΗΣ Κ.ΑΛ.Ο**	• Πέρα από μια οικονομική εναλλακτική λύση • Ανακτήστε τη δημοκρατία, τη βιωσιμότητα και την επισιτιστική κυριαρχία • Ανάπτυξη νέων εννοιών, κοινής γλώσσας και χώρων σύγκλισης • Εμπλέξτε ευρύτερες κοινωνικές ομάδες, ιδίως τις νεότερες γενιές • Επανασύνδεση της πολιτικής φαντασίας με τη βιωμένη εμπειρία

Μια Νέα Γεωπολιτική Πραγματικότητα: Από την Ηγεμονία της Αγοράς στην Επιστροφή των Πολιτικών Ισχύος

Σε αυτό το πλαίσιο, οφείλει να εξελιχθεί και ο μετασχηματιστικός ρόλος της Κ.Αλ.Ο. Καθώς η εξουσία ασκείται ολοένα περισσότερο μέσω της βίας, του λαϊκισμού και της τεχνολογικής συγκέντρωσης, δεν αρκεί πλέον η Κοινωνική Αλληλέγγυα Οικονομία να τοποθετείται πρωτίστως ως οικονομική εναλλακτική. Μετά τις μεγάλες κρίσεις κρατικού χρέους στη Νότια Ευρώπη, πολλά δίκτυα της Κ.Αλ.Ο επικεντρώθηκαν, εύλογα, στην οικονομική επιβίωση και την μακρόπνοη βιωσιμότητα. Ωστόσο, αυτή η μετατόπιση συνοδεύτηκε συχνά από μια σχετική αποδυνάμωση του πολιτικού λόγου και των συλλογικών οραμάτων, σε σύγκριση με μια περίοδο εντατικής κινητοποίησης και πολιτικοποίησης μεταξύ 2010 και 2015.

Μέσα σε αυτό το περιβάλλον, η Κ.Αλ.Ο και τα συγγενή κινήματα αντιμετωπίζουν μια στρατηγική πρόκληση: πώς μπορούμε να μιλήσουμε για δημοκρατία, βιωσιμότητα και διατροφική κυριαρχία όταν ο πολιτικός διάλογος πλαισιώνεται πρωτίστως από την εθνική ασφάλεια και αντιλήψεις περί «κυριαρχίας» που βασίζονται στον αποκλεισμό; Η απάντηση σε αυτή την πρόκληση απαιτεί όχι μόνο συντονισμό μεταξύ των δικτύων, αλλά και την ανάπτυξη νέων εννοιών, κοινής γλώσσας και χώρων σύγκλισης, όπως τομεακές συναντήσεις και συλλογικές διαδικασίες, που θα μπορούν να κινητοποιήσουν ευρύτερες κοινωνικές ομάδες, ιδίως τις νεότερες γενιές, και να επανασυνδέσουν το πολιτικό φαντασιακό με τη βιωμένη εμπειρία.

Επαναπολιτικοποίηση της Κ.Αλ.Ο: Οικοδόμηση Συλλογικής Ισχύος και Αυτονομίας

Μεταξύ πολλών άλλων ζητημάτων, η Ευρώπη αντιμετωπίζει και κρίση πολιτικής εκπροσώπησης. Πολλοί άνθρωποι αισθάνονται αποκομμένοι από τους δημοκρατικούς θεσμούς, δεν αισθάνονται ότι εκπροσωπούνται και έχουν απογοητευτεί από πολιτικές διαδικασίες που μοιάζουν απόμακρες ή ελεγχόμενες από την κατηγορία των ελίτ. Δημιουργείται έτσι ένα κενό μέσα στο οποίο, ιστορικά, ανθεί ο αυταρχικός λαϊκισμός, διαβρώνοντας την εμπιστοσύνη και υπονομεύοντας τη νομιμοποίηση της δημόσιας σφαίρας.

Η Κοινωνική Αλληλέγγυα Οικονομία μπορεί να προσφέρει μια ρεαλιστική απάντηση όταν θεμελιώνεται στη δημοκρατία της καθημερινής ζωής, μέσα από αυτοδιαχειριζόμενες δομές, συνεργατικές διαδικασίες λήψης αποφάσεων και κοινοτικές συνελεύσεις. Η Κ.Αλ.Ο αποδεικνύει ότι η ουσιαστική συμμετοχή είναι εφικτή. Οι πρακτικές αυτές μπορούν να επαναπολιτικοποιήσουν την καθημερινότητα, να κρατήσουν απόσταση από θεωρίες συνωμοσίας και να δείξουν ότι η δημοκρατία δεν περιορίζεται στις εκλογικές στιγμές, αλλά είναι κάτι που μπορεί να οικοδομείται και να ασκείται συλλογικά.

Παρότι οι κρατικοί θεσμοί μπορεί να γίνονται ολοένα πιο τεχνοκρατικοί, απρόσιτοι ή αιχμάλωτοι του κεφαλαίου, οι τοπικοί και περιφερειακοί χώροι συμμετοχής παραμένουν κρίσιμοι. Ο συμμετοχικός προϋπολογισμός, οι δημόσιες συμβάσεις κοινωνικής αναφοράς και οι συνελεύσεις πολιτών αποτελούν συγκεκριμένα σημεία εισόδου, στα οποία η Κ.Αλ.Ο μπορεί να λειτουργήσει τόσο ως εταίρος όσο και ως καταλύτης, συμβάλλοντας στην ανάπτυξη δημοκρατικών ικανοτήτων από τα κάτω αντί να βασίζεται σε μια νομιμοποίηση που επιβάλλεται από τα πάνω.

Για πολλούς ανθρώπους, ιδίως για τις νεότερες γενιές που βρίσκονται αντιμέτωπες με επισφαλή εργασία, στεγαστική ανασφάλεια και αβέβαιο μέλλον, η Κ.Αλ.Ο μπορεί να προσφέρει περισσότερα από μια πολιτική υποστήριξης. Μπορεί να δημιουργήσει υλικές διαδρομές προς την αυτονομία και τη συλλογική επιβίωση. Δημιουργώντας συνεταιρισμούς ενέργειας, τροφής και φροντίδας, οι κοινότητες μειώνουν την εξάρτησή τους από ασταθείς αγορές και Δημόσιες Αρχές, ενώ ανακτούν τον έλεγχο βασικών υποδομών. Οι προσεγγίσεις αυτές απομακρύνονται από την λογική της εξάρτησης από επιχορηγήσεις και από την λογική της έκτακτης ανάγκης και στρέφονται προς ανθεκτικά συστήματα συλλογικής διακυβέρνησης.

Επαναπολιτικοποίηση της Κ.Αλ.Ο: Οικοδόμηση Συλλογικής Ισχύος και Αυτονομίας

Ενδεικτικές Δράσεις

1

Δημιουργία Τοπικών «Εργαστηρίων Δημοκρατίας»

Δημιουργία κοινοτικών χώρων, όπως συνεργατικούς σχηματισμούς συνεταιρισμών, συνελεύσεων και κόμβων αλληλεγγύης, που θα λειτουργούν ως πεδία πειραματισμού για τη συμμετοχική διακυβέρνηση και τη συλλογική λήψη αποφάσεων.

2

Οικοδόμηση Δικτύων Συλλογικής Αυτονομίας

Σύνδεση συνεταιρισμών, ομάδων αλληλοβοήθειας και κοινωνικών επιχειρήσεων σε περιφερειακά δίκτυα με επίκεντρο την ενεργειακή, διατροφική και φροντιστική κυριαρχία, δίνοντας προτεραιότητα στην κοινή διακυβέρνηση και την αμοιβαία υποστήριξη έναντι της θεσμικής εξάρτησης.

3

Προώθηση της Πολιτικής Εκπαίδευσης και της Δουλειάς πάνω στο Αφήγημα

Ανάπτυξη εκστρατειών και εκπαιδευτικών προγραμμάτων που παρουσιάζουν την Κ.Αλ.Ο ως κοινωνικοοικονομικό και χειραφετητικό εγχείρημα, αξιοποιώντας τη λαϊκή επιμόρφωση και την αφήγηση ιστοριών για να αναδείξουν τη συλλογική δύναμη, την αυτοοργάνωση και τον δημοκρατικό έλεγχο.

Θεμελιώνοντας την Κοινωνική Αλληλέγγυα Οικονομία: Ανθρώπινα Δικαιώματα και Οικουμενικότητα

Η Κοινωνική Αλληλέγγυα Οικονομία έχει ως θεμέλιο την προστασία και τη διεύρυνση της ζωής. Οι πρακτικές της αναδύονται μέσα από συγκεκριμένες κοινωνικές ανάγκες και από την επιθυμία να οργανωθούν οι οικονομίες γύρω από την αξιοπρέπεια, την ευημερία και τη συλλογική ευθύνη. Για τον λόγο αυτό, τα ανθρώπινα δικαιώματα δεν αποτελούν κάτι εξωτερικό προς την Κ.Αλ.Ο ως μια οικονομία επικεντρωμένη στον άνθρωπο, αλλά είναι ενσωματωμένα στον ίδιο τον σκοπό της και τις καθημερινές πρακτικές της.

Σε ολόκληρη την Ευρώπη, χιλιάδες πρωτοβουλίες συμβάλλουν στην τοπική ανάπτυξη, ενισχύουν τους κοινωνικούς δεσμούς, υποστηρίζουν την τοπική παραγωγή και καλλιεργούν ανθεκτικότητα απέναντι σε οικονομικές, οικολογικές και κοινωνικές κρίσεις. Οι προσπάθειες αυτές ανταποκρίνονται σε πραγματικές και πιεστικές ανάγκες: την αποδυνάμωση των δημόσιων υπηρεσιών, τη συγκέντρωση οικονομικής ισχύος, την υποχώρηση της κοινωνικής προστασίας και την αυξανόμενη ανασφάλεια που βιώνουν πολλές κοινότητες. Όταν θεμελιώνονται στην αλληλεγγύη και τη δημοκρατική συμμετοχή, οι πρακτικές αυτές διευρύνουν την ικανότητα των ανθρώπων να διαμορφώνουν συλλογικά τις συνθήκες της ζωής τους. Ταυτόχρονα, το ευρύτερο πολιτικό περιβάλλον μέσα στο οποίο δρα η Κ.Αλ.Ο χαρακτηρίζεται από συρρίκνωση του χώρου δράσης των πολιτών, όξυνση των ανισοτήτων και αυξανόμενες πιέσεις στα θεμελιώδη δικαιώματα. Η πρόσβαση στη στέγαση, την υγεία, τη φροντίδα, την τροφή, τη δυνατότητα μετακίνησης και την αξιοπρεπή εργασία γίνεται ολοένα πιο άνιση, ενώ τα σύνορα σκληραίνουν και οι κοινωνικοί διαχωρισμοί εντείνονται. Οι δυναμικές αυτές μας υπενθυμίζουν ότι οι οικονομικές εναλλακτικές δεν μπορούν να παραμένουν ουδέτερες όσον αφορά τα δικαιώματα και το αίσθημα του ανήκειν.

Στη συγκεκριμένη περίοδο, η οικουμενικότητα πρέπει να αποτελεί την πολιτική μας πυξίδα. Το δικαίωμα σε μια αξιοπρεπή ζωή, στη συμμετοχή στη συλλογική ζωή και στην πρόσβαση σε βασικά αγαθά και υπηρεσίες δεν μπορεί να εξαρτάται από την εθνικότητα, το νομικό καθεστώς, το φύλο, τη φυλή, την ηλικία ή την καταγωγή. Οι πρακτικές της Κ.Αλ.Ο αποκτούν μετασχηματιστικό νόημα όταν συμβάλλουν στη διεύρυνση και όχι στον περιορισμό των δικαιωμάτων και όταν ενισχύουν συμπεριληπτικές μορφές του ανήκειν. Η οπτική αυτή είναι ιδιαίτερα σημαντική όταν εργαζόμαστε με έννοιες όπως η τοπική ανάπτυξη, η κοινοτική ανθεκτικότητα, η διατροφική κυριαρχία και η αυτονομία. Οι προσεγγίσεις αυτές παραμένουν χειραφετητικές μόνο όταν συνδέονται ρητά με την ισότητα, την ανοιχτότητα και την κοινωνική δικαιοσύνη για όλους και όλες. Αποκομμένες από ένα πλαίσιο που βασίζεται στα δικαιώματα, κινδυνεύουν να αναπαράγουν αποκλεισμούς και ιεραρχίες αντί να τους υπερβαίνουν.

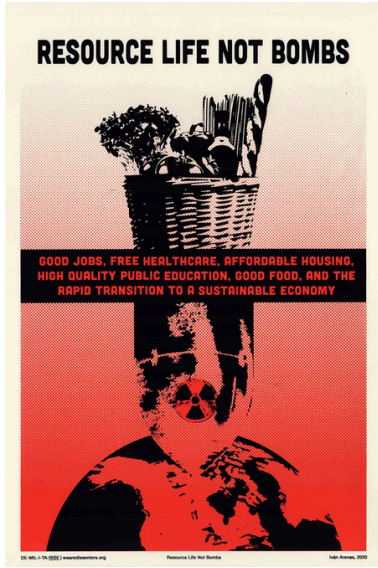
Θεμελιώνοντας την Κοινωνική Αλληλέγγυα Οικονομία: Ανθρώπινα Δικαιώματα και Οικουμενικότητα

Τα ανθρώπινα δικαιώματα προσφέρουν επίσης ένα πλαίσιο κατανόησης της εξουσίας και της ευθύνης. Η διάβρωση των ανθρώπινων και κοινωνικών δικαιωμάτων συνδέεται στενά με τη λιτότητα, την επισφαλή εργασία, τονανταρχισμό, τη συσσώρευση πλούτου και εξουσίας στη λήψη αποφάσεων. Σε αυτό το πλαίσιο, τα εγχειρήματα της Κ.Αλ.Ο μπορούν να δημιουργήσουν υλικές υποδομές μέσα από τις οποίες τα δικαιώματα υλοποιούνται από τα κάτω.

Η οικοδόμηση συμπεριληπτικών και πλουραλιστικών οικονομιών προϋποθέτει την αντιμετώπιση των ανισοτήτων και των σχέσεων εξουσίας μέσα στις ίδιες μας τις οργανώσεις και τα δίκτυα, συμπεριλαμβανομένων όσων συνδέονται με το φύλο, τη φυλή, την τάξη, το μεταναστευτικό προφίλ και την αναπηρία. Η οικουμενικότητα είναι μια διαρκής συλλογική πρακτική που απαιτεί λογοδοσία, ανακατανομή της εξουσίας και τοποθέτηση των βιωμένων εμπειριών στο επίκεντρο.

Θεμελιώνοντας τις τοπικές οικονομίες, τα κοινά και τις συλλογικές υποδομές σε μια οπτική ανθρωπίνων δικαιωμάτων, η Κοινωνική Αλληλέγγυα Οικονομία επιβεβαιώνει ένα όραμα κοινωνίας που βασίζεται στην ανοιχτότητα αντί του αποκλεισμού, στη συνεργασία αντί του ανταγωνισμού και στην ελευθερία και την αλληλεγγύη αντί του ελέγχου. Ο προσανατολισμός αυτός επιτρέπει στην Κ.Αλ.Ο να παραμένει πεδίο δημοκρατικής φαντασίας και υλικού μετασχηματισμού, ικανό να απαντά στον φόβο και τον κατακερματισμό χωρίς να τους αναπαράγει.

Με αυτή την έννοια, ούτε τα ανθρώπινα δικαιώματα αποτελούν έναν πρόσθετο πυλώνα της στρατηγικής της Κ.Αλ.Ο, αλλά το έδαφος πάνω στο οποίο στηρίζονται όλες οι άλλες προτεραιότητες: η φροντίδα, η οικολογική μετάβαση, η διατροφική κυριαρχία, η δημοκρατική συμμετοχή και η συλλογική αυτονομία. Προσφέρουν τον ορίζοντα που διασφαλίζει ότι οι πρακτικές αυτές παραμένουν χειραφετητικές και οικουμενικές.

Διεθνισμός των Λαών: Μάθηση, Αντίσταση και Δημιουργία Πέρα από τα Κράτη

Με αφετηρία τα παραπάνω, το κίνημά μας αντλούσε ιστορικά τη δύναμή του από τη διεθνή συνεργασία. Σήμερα, αυτή η παράδοση πρέπει να ανανεωθεί, όχι μόνο μέσω της θεσμικής διπλωματίας ή επίσημων συμφωνιών, αλλά κυρίως μέσα από άμεσες, οριζόντιες σχέσεις μεταξύ κοινοτήτων, συνεταιρισμών και κοινωνικών κινημάτων.

Αυτός ο νέος διεθνισμός δεν αφορά μόνο την υποστήριξη αγώνων που διεξάγονται σε άλλα μέρη, αλλά και τα μαθήματα που παίρνουμε από αυτούς. Απαιτεί την αναγνώριση των ασυμμετριών ισχύος, πόρων, κινητικότητας και προβολής μεταξύ των δρώντων, ιδίως μεταξύ της Ευρώπης και περιοχών που πλήττονται από πόλεμο, κατοχή, κυρώσεις ή εκλεγμένο αυταρχισμό.

Χωρίς να αναιρεί την κεντρική σημασία των εργατικών αγώνων, αυτός ο διεθνισμός υπερβαίνει μία και μόνη καθοριστική ταυτότητα και αγκαλιάζει τις πολλαπλές, διασταυρούμενες πραγματικότητες μέσα από τις οποίες οι άνθρωποι βιώνουν την αποστέρηση. Συνδέει όσους και όσες πλήττονται από τα σύνορα, τις αγορές, την πατριαρχία, τις αποικιοκρατικές κληρονομιές, την οικολογική καταστροφή και την αυταρχική διακυβέρνηση γύρω από μια κοινή επιδίωξη αυτονομίας, αξιοπρέπειας, φροντίδας, δημοκρατικού ελέγχου των συνθηκών ζωής και ενός οράματος κοινωνίας που βασίζεται στα κοινά. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, η συνεργασία μεταξύ κινημάτων και συνεταιρισμών στην Παλαιστίνη, την Κούβα, τη Συρία, την Ευρώπη, τις ΗΠΑ και τον Παγκόσμιο Νότο γίνεται χώρος αμοιβαίας πολιτικής μάθησης. Οι ανταλλαγές προϊόντων, πρακτικών και γνώσεων δεν αποτελούν πράξεις φιλανθρωπίας, αλλά στιγμές συνδημιουργίας που ενισχύουν τις συλλογικές ικανότητες επιβίωσης, αντίστασης και φαντασίας πέρα από τη λογική του κράτους και της αγοράς.

Ο διεθνισμός με επίκεντρο τους λαούς αμφισβητεί τη γεωπολιτική πόλωση των παγκόσμιων υπερδυνάμεων, οικοδομώντας διατοπικές κοινότητες που θεμελιώνονται στη φροντίδα, την οικολογική ευθύνη και τις κοινές δημοκρατικές πρακτικές.

Ενδεικτικές Δράσεις

1

Ενίσχυση των Υφιστάμενων Διατοπικών Δικτύων Αλληλεγγύης

Προτεραιότητα είναι η εμβάθυνση και η διεύρυνση των ήδη υφιστάμενων σχέσεων μεταξύ συνεταιρισμών, κοινοτήτων και κινημάτων σε διαφορετικές περιοχές. Οι σχέσεις αυτές πρέπει να καλλιεργούνται μέσα από τακτικό διάλογο, αμοιβαία υποστήριξη και κοινό αναστοχασμό πάνω στις εμπειρίες, συμπεριλαμβανομένων των εντάσεων, των αποτυχιών και των διδαγμάτων. Αξιοποιώντας συγκεκριμένους δεσμούς μεταξύ κινημάτων που δραστηριοποιούνται στη διατροφική κυριαρχία, τις φεμινιστικές οικονομίες, τη δικαιοσύνη για τους/τις μετανάστες/-τριες και την οικολογική αποκατάσταση, η διαδικασία αυτή πρέπει να ενισχύει τη μακροπρόθεσμη εμπιστοσύνη και την πολιτική σύγκλιση και όχι τη βραχυπρόθεσμη συνεργασία στο πλαίσιο έργων.

2

Αμοιβαίες Ανταλλαγές Θεμελιωμένες στην Αλληλοϋποστήριξη

Ενθάρρυνση αμοιβαίων ανταλλαγών μεταξύ εγχειρημάτων της Κ.Αλ.Ο και κινημάτων βάσης στην Παλαιστίνη, την Κούβα, τη Συρία, την Ευρώπη, τις ΗΠΑ και τον Παγκόσμιο Νότο, οι οποίες να βασίζονται σε διαρκείς σχέσεις και όχι σε μεμονωμένες αποστολές. Οι ανταλλαγές αυτές μπορούν να περιλαμβάνουν κοινή εργασία, διαδικασίες συν-μάθησης, κοινές οικονομικές πρωτοβουλίες και μορφές έμπρακτης αλληλεγγύης που ανταποκρίνονται στις ανάγκες κοινοτήτων αντιμέτωπων με πόλεμο, κυρώσεις, εκτοπισμό ή οικονομική κρίση.

3

Χώροι Συλλογικής Στρατηγικής και Πολιτικού Διαλόγου

Υποστήριξη χώρων στους οποίους κινήματα, συνεταιρισμοί και κοινοτικές οργανώσεις που βρίσκονται ήδη σε σχέση μπορούν να αναστοχαστούν από κοινού πάνω στις κοινές προκλήσεις και να αναπτύξουν κοινούς πολιτικούς προσανατολισμούς. Οι χώροι αυτοί πρέπει να προκύπτουν από τις ανάγκες και τις εμπειρίες των εμπλεκόμενων δρώντων, επιτρέποντας τον διάλογο μεταξύ διαφορετικών αγώνων -για την εργασία, τη φροντίδα, την οικολογία, τη μετανάστευση και τα κοινά- και ενισχύοντας παράλληλα συμμαχίες ικανές να αντιπαρατεθούν στον αυταρχισμό, την αποστέρηση και την οικολογική κατάρρευση.

Ανακτώντας τη Συλλογική Κουλτούρα: Η Αλληλεγγύη ως Απάντηση στο Φόβο και τον Κατακερματισμό

Μία από τις βαθύτερες προκλήσεις της εποχής μας δεν είναι μόνο οικονομική ή πολιτική, αλλά και πολιτισμική. Ο νεοφιλελεύθερος καπιταλισμός έχει αποδιαρθρώσει συστηματικά τους κοινούς χώρους, έχει αποδυναμώσει τις συλλογικές ταυτότητες και έχει αντικαταστήσει τους κοινωνικούς δεσμούς με τον ανταγωνισμό και την ατομική ευθύνη. Ταυτόχρονα, τα κράτη εργαλειοποιούν ολοένα περισσότερο την έννοια του πολιτισμού και των τοπικών παραδόσεων μέσα από εθνικιστικά αφηγήματα, επιδιώκοντας την ομογενοποίηση της κοινωνίας μέσω μορφών του ανήκειν που βασίζονται στον φόβο και ορίζονται από τη λογική και τις πρακτικές του αποκλεισμού.

Έτσι δημιουργείται ένα πολιτισμικό κενό. Στο κενό αυτό εισέρχονται αυταρχικά και εθνικιστικά μορφώματα που υπόσχονται προστασία, συλλογική ταυτότητα και νόημα, ενώ απογυμνώνουν την αλληλεγγύη από το χειραφετητικό της περιεχόμενο. Αξίες όπως η φροντίδα, η αλληλοβοήθεια, η συνεργασία και η κοινότητα, που κάποτε ήταν ριζωμένες στην καθημερινή συλλογική ζωή, είτε εμπορευματοποιήθηκαν είτε διαστρεβλώθηκαν σε εργαλεία ελέγχου.

Η Κοινωνική Αλληλέγγυα Οικονομία προσφέρει έναν διαφορετικό πολιτισμικό ορίζοντα, όπου η συλλογική κουλτούρα δεν διακηρύσσεται αλλά παράγεται στην πράξη. Τα οικοσυστήματα καινοτομίας της Κ.Αλ.Ο δημιουργούν κοινά νοήματα, συνήθειες και αξίες μέσα από τη βιωμένη εμπειρία: εργαζόμαστε μαζί, αποφασίζουμε μαζί και φροντίζουμε μαζί. Εδώ, ο πολιτισμός δεν είναι μια κληρονομιά που πρέπει να προστατευθεί ούτε ένα αφήγημα που επιβάλλεται από τα πάνω, αλλά μια συλλογική ικανότητα που αναδύεται μέσα από την κοινή πράξη.

Η ανάκτηση της συλλογικής κουλτούρας σημαίνει, επομένως, την επανάκτηση αξιών τις οποίες ο καπιταλισμός οικειοποιήθηκε και άδειασε από το περιεχόμενό τους -της αλληλεγγύης, της αξιοπρέπειας, της αμοιβαιότητας και της φροντίδας- και την εκ νέου ενσωμάτωσή τους σε υλικές πρακτικές. Η διαδικασία αυτή αμφισβητεί άμεσα τόσο τον νεοφιλελεύθερο κατακερματισμό όσο και την εθνικιστική ομογενοποίηση, προσφέροντας μορφές του ανήκειν που είναι πλουραλιστικές, ανοιχτές και θεμελιωμένες στη συνεργασία και την ελευθερία.

Για να διαδραματίσει αυτόν τον ρόλο, η Κ.Αλ.Ο πρέπει να πάψει να απευθύνεται μόνο σε όσους και όσες είναι ήδη πεισμένοι/ες. Πρέπει να γίνει πηγή προστασίας, αξιοπρέπειας και συλλογικής δύναμης για όσους και όσες εκτίθενται περισσότερο στην ανασφάλεια, την απομόνωση και τον φόβο, συμπεριλαμβανομένων των ανθρώπων που ζουν σε περιοχές σημαδεμένες από την ανεργία, την κοινωνική εγκατάλειψη και την αυξανόμενη επιρροή της ακροδεξιάς. Υπό αυτή την έννοια, η αλληλεγγύη είναι μια κοινή υποδομή επιβίωσης και ενδυνάμωσης.

Ανακτώντας τη Συλλογική Κουλτούρα: Η Αλληλεγγύη ως Απάντηση στο Φόβο και τον Κατακερματισμό

Αυτό, όμως, σημαίνει επίσης ότι το ταξικό ζήτημα δεν μπορεί να αντιμετωπιστεί μόνο μέσα από αφηγήματα. Είναι ενσωματωμένο στις δομές των εγχειρημάτων μας: στο ποιος αποφασίζει, στο πώς οργανώνεται η εργασία και στο πώς κατανέμεται η αξία. Για να παραμείνει η Κ.Αλ.Ο αξιόπιστη ως μετασχηματιστικό εγχείρημα, πρέπει να ενισχύσει τη δημοκρατική διακυβέρνηση, τις δίκαιες συνθήκες εργασίας και τον πραγματικό έλεγχο από τους/τις εργαζόμενους/ες και τις κοινότητες.

Με το να ριζώνει στις καθημερινές πραγματικότητες των εργαζόμενων ανθρώπων και των κοινωνικά και πολιτισμικά περιθωριοποιημένων κοινοτήτων, η Κ.Αλ.Ο μπορεί να γίνει κάτι περισσότερο από μια εναλλακτική οικονομία. Μπορεί να αποτελέσει χώρο όπου οι κοινότητες οργανώνουν συλλογικές απαντήσεις στην ανασφάλεια και τον αποκλεισμό, οικοδομώντας παράλληλα συμμαχίες ικανές να ανοίξουν δρόμους για έναν ευρύτερο κοινωνικό μετασχηματισμό.

Ενδεικτικές Δράσεις

Δημιουργία Κόμβων «Πολιτισμού της Αλληλεγγύης»

Δημιουργία κοινοτικών χώρων αφιερωμένων στη συλλογική πολιτιστική παραγωγή, όπως κοινοτικά ραδιόφωνα, podcasts, τοιχογραφίες, φεστιβάλ δρόμου, λαϊκό θέατρο και συνεταιριστικά μέσα ενημέρωσης. Οι κόμβοι αυτοί πρέπει να αναδύονται από τις πρακτικές της Κ.Αλ.Ο και να ενισχύουν τις τοπικές ιστορίες συνεργασίας, φροντίδας και αντίστασης, αντιπαραθέτοντάς τες στα ομογενοποιημένα εθνικά αφηγήματα.

Ανάπτυξη Εκστρατειών Αλληλεγγύης σε Ευάλωτες Περιοχές

Συντονισμός φορέων της Κ.Αλ.Ο και κινημάτων βάσης σε περιοχές που βιώνουν κοινωνική απόγνωση, οικονομική εγκατάλειψη ή κινητοποίηση της ακροδεξιάς. Οι πρωτοβουλίες μπορούν να περιλαμβάνουν κουζίνες αλληλεγγύης, συνεταιριστικές δομές φροντίδας παιδιών, δίκτυα αλληλοβοήθειας, συμμαχίες μεταναστευτικών και τοπικών κοινοτήτων και συλλογικούς χώρους επισκευής, ενσωματώνοντας την αλληλεγγύη στην καθημερινή ζωή αντί να την πλαισιώνουν ως έκτακτη βοήθεια.

Φεμινιστική Πολιτική Οικονομία και Κοινωνική Αναπαραγωγή της Ζωής

Η εργασία φροντίδας αποτελεί το θεμέλιο της καθημερινής ζωής και της ευημερίας των κοινοτήτων. Καθώς οι δημόσιες υπηρεσίες αποδομούνται και το βάρος της επιβίωσης μεταφέρεται όλο και περισσότερο στα νοικοκυριά, η φροντίδα έχει αναδειχθεί σε κεντρικό πεδίο πολιτικού αγώνα. Η εμπορευματοποίηση και η αορατότητα της εργασίας φροντίδας, ιδίως στον τρόπο με τον οποίο επηρεάζουν τις γυναίκες, τους/τις μετανάστες/-τριες, τις φυλετικοποιημένες κοινότητες και τους/τις άτυπα εργαζόμενους/-ες, δεν είναι ανεπιθύμητες παρενέργειες, αλλά συστημικά αποτελέσματα ενός οικονομικού μοντέλου που μεταθέτει εκτός του συστήματος το κόστος της κοινωνικής αναπαραγωγής.

Η φροντίδα πρέπει να αναγνωριστεί ως οικουμενικό, πολυδιάστατο και συλλογικό δικαίωμα, αλλά και ως διαγενεακή πρακτική που συντηρεί τη ζωή στον χρόνο. Συνδέει γενιές, κοινότητες και κοινωνικές ομάδες και εμπεριέχει ηθικές, σχεσιακές και φιλοσοφικές διαστάσεις που υπερβαίνουν την οικονομική αποτίμηση. Η μετάβαση προς μια δίκαιη και βιώσιμη κοινωνία απαιτεί μια κοινωνική οργάνωση της φροντίδας θεμελιωμένη στην κοινή ευθύνη. Η διασφάλιση αυτού του δικαιώματος εξαρτάται από την ανακατανομή των ευθυνών φροντίδας στο σύνολο της κοινωνίας, συμπεριλαμβανομένων των δημόσιων θεσμών, των κοινοτικών δικτύων και των νοικοκυριών.

Κεντρικός πολιτικός στόχος μιας φεμινιστικής προσέγγισης είναι η αποθηλυκοποίηση της φροντίδας. Παρότι ορθώς τίθενται στο επίκεντρο οι γυναίκες, οι μετανάστριες και οι φυλετικοποιημένες εργαζόμενες, λόγω της δυσανάλογης έκθεσής τους στην εκμετάλλευση, η συλλογική αναδιοργάνωση της φροντίδας πρέπει επίσης να σημαίνει τη ρήξη με την ιστορική και δομική σύνδεσή της με τις γυναίκες. Η φεμινιστική πολιτική οικονομία αμφισβητεί τον πατριαρχικό καταμερισμό της εργασίας και ζητά την ενεργή ανακατανομή της φροντίδας μεταξύ φύλων, γενεών και θεσμών.

Η Κ.Αλ.Ο έρχεται άμεσα αντιμέτωπη με αυτές τις πραγματικότητες, οργανώνοντας τη φροντίδα συλλογικά και δημοκρατικά. Μέσα από συνεταιρισμούς φροντίδας ή μη τυπικά σχήματα, κοινοτικές υπηρεσίες, κέντρα αλληλοβοήθειας, κοινοτικές κουζίνες και συλλογικές πρωτοβουλίες υγείας, η Κ.Αλ.Ο αποδεικνύει ότι η φροντίδα μπορεί να υπάρξει πέρα τόσο από την εκμετάλλευση της αγοράς όσο και από τον αυταρχικό κρατικό έλεγχο. Οι πρωτοβουλίες αυτές λειτουργούν ως βασικές υποδομές αντίστασης και αυτονομίας, μετατρέποντας την εξάρτηση σε αλληλεξάρτηση και την ευαλωτότητα σε κοινή ευθύνη.

Η οικοδόμηση τέτοιων δομών απαιτεί την ανάπτυξη συλλογικών πρωτοβουλιών που στοχεύουν ρητά στη βελτίωση των συνθηκών εργασίας των εργαζομένων στη φροντίδα και στην ενίσχυση των λιγότερο προνομιούχων

κοινοτήτων. Η ουσιαστική συνεργασία με γυναίκες και μετανάστριες/-ες εργαζόμενες/-ους στον τομέα της φροντίδας είναι απαραίτητη, ώστε τα συστήματα φροντίδας να ανταποκρίνονται στις βιωμένες πραγματικότητες και να ανακατανέμουν την εξουσία εντός του τομέα. Ταυτόχρονα, τα εγχειρήματα της Κ.Αλ.Ο μπορούν να συμβάλουν σε πολιτισμικές και δομικές αλλαγές προωθώντας την κοινή ευθύνη, ενθαρρύνοντας τη συμμετοχή των ανδρών και όλων των φύλων στην εργασία φροντίδας και αμφισβητώντας τους οικονομικούς, οργανωτικούς και πολιτισμικούς κανόνες που αναπαράγουν τον έμφυλο καταμερισμό της εργασίας, τόσο μέσα στα νοικοκυριά όσο και στις συλλογικές δομές φροντίδας.

Τέλος, από την οπτική της φεμινιστικής πολιτικής οικονομίας, πρέπει να επαναπλαισιωθούν και τα ζητήματα ισορροπίας μεταξύ εργασίας και ζωής. Η συμφιλίωση εργασίας και ζωής πρέπει να νοείται ως ζήτημα συλλογικής ευθύνης, συνδεδεμένο με την αξιοπρεπή εργασία, τη μείωση του χρόνου εργασίας, την ανακατανομή των καθηκόντων φροντίδας και το δικαίωμα στον ελεύθερο χρόνο, την κοινότητα και τη δημοκρατική συμμετοχή.

Μια βιώσιμη οικονομία της φροντίδας εξαρτάται επίσης από ευρύτερες δομικές προϋποθέσεις, όπως η φορολογική δικαιοσύνη και η αναδιανομή. Υπό αυτή την έννοια, η φροντίδα αναδεικνύεται σε κοινό αγαθό, θεμελιωμένο στην αξιοπρέπεια, την εγγύτητα, τη φεμινιστική οικονομία και τη δημοκρατική διακυβέρνηση, και σε κεντρικό πυλώνα κάθε μετασχηματιστικού κοινωνικού και οικονομικού εγχειρήματος.

Φεμινιστική Πολιτική Οικονομία και Κοινωνική Αναπαραγωγή της Ζωής

Ενδεικτικές Δράσεις

1

Ανάπτυξη συλλογικών υποδομών φροντίδας ως κοινών

Υποστήριξη δημοκρατικά διοικούμενων συνεταιρισμών φροντίδας και κοινοτικών υπηρεσιών που διασφαλίζουν αξιοπρεπείς συνθήκες εργασίας, προσβασιμότητα και κοινή ευθύνη, τοποθετώντας τη φροντίδα πέρα από την εμπορευματοποίηση της αγοράς και τον αυταρχικό έλεγχο.

2

Αναδιανομή φροντίδας και μετασχηματισμός των σχέσεων εξουσίας

Ενσωμάτωση της φεμινιστικής πολιτικής οικονομίας στη διακυβέρνηση της Κ.Αλ.Ο, μέσα από την αποθηλυκοποίηση της φροντίδας, την ανακατανομή των ευθυνών μεταξύ φύλων και θεσμών και τη διασφάλιση της ηγεσίας και συμμετοχής γυναικών, μεταναστριών/-ών και φυλετικοποιημένων εργαζομένων στη φροντίδα.

3

Οικοδόμηση συμμαχιών για μια δίκαιη οικονομία της φροντίδας

Ενίσχυση των συμμαχιών με φεμινιστικά κινήματα, συνδικάτα και κοινοτικά δίκτυα, με στόχο τη διεκδίκηση αξιοπρεπούς εργασίας, μείωσης του χρόνου εργασίας, φορολογικής δικαιοσύνης και αναγνώρισης της φροντίδας ως συλλογικού κοινωνικού δικαιώματος.

Περιβαλλοντική Δικαιοσύνη και ο Οικολογικός Ρόλος της Κ.Αλ.Ο

Η κλιματική κρίση δεν αποτελεί πλέον έναν μακρινό κίνδυνο. Οι συνέπειές της πυρκαγιές, ξηρασίες, ενεργειακή φτώχεια, επισιτιστική ανασφάλεια και κατάρρευση των οικοσυστημάτων γίνονται καθημερινά αισθητές, με τον μεγαλύτερο αντίκτυπο σε όσους και όσες είναι ήδη κοινωνικά περιθωριοποιημένοι/-ες. Παρότι οι ευρωπαϊκοί θεσμοί παρουσιάζουν συχνά την οικολογική μετάβαση με όρους «πράσινης ανάπτυξης» και κινήτρων προς τον ιδιωτικό τομέα, η υποκείμενη εξορυκτική λογική παραμένει αμετάβλητη.

Οι επιπτώσεις αυτές αναδεικνύουν επίσης κρίσιμα κενά στην προετοιμασία και τη συλλογική ανταπόκριση. Οι κοινότητες εκτίθενται όλο και περισσότερο σε καταστροφές, πυρκαγιές, πλημμύρες και καύσωνες, ενώ η δημόσια ικανότητα πρόληψης, αντιμετώπισης και ανάκαμψης παραμένει περιορισμένη ή άνισα κατανεμημένη, αφήνοντας τους πιο ευάλωτους ανθρώπους να επωμίζονται τις συνέπειες.

Η Κ.Αλ.Ο αναγνωρίζει ότι οι ρίζες της κλιματικής κρίσης είναι οι ίδιες με εκείνες που υπονομεύουν τη δημοκρατία, την ισότητα και την αλληλεγγύη. Η προώθηση της περιβαλλοντικής δικαιοσύνης σημαίνει ταυτόχρονα και προώθηση της κοινωνικής δικαιοσύνης. Πρακτικές της Κ.Αλ.Ο με ρίζες στις κοινότητες -όπως η αγροοικολογία, τα έργα κυκλικής οικονομίας, οι ενεργειακοί συνεταιρισμοί και τα δίκτυα επισκευών- αποδεικνύουν ότι η πραγματική μετάβαση είναι εφικτή όταν θεμελιώνεται στην κοινή ιδιοκτησία και τη δημοκρατική διακυβέρνηση.

Οι πρακτικές αυτές είναι ιδιαίτερα κρίσιμες στο σύστημα τροφίμων, όπου οι παραγωγοί αντιμετωπίζουν αυξανόμενη επισφάλεια, μείωση του εισοδήματος και όλο και μεγαλύτερη εξάρτηση από ασταθείς αγορές. Η ενίσχυση της διατροφικής κυριαρχίας μέσα από την αγροοικολογία και τις συνεταιριστικές δομές είναι απαραίτητη για τη διασφάλιση τόσο της οικολογικής βιωσιμότητας όσο και αξιοπρεπών μέσων διαβίωσης για όσους και όσες παράγουν τροφή.

Η Κ.Αλ.Ο πρέπει να αντισταθεί στην εργαλειοποίησή της από έναν ανταγωνιστικό πράσινο καπιταλισμό. Αντίθετα, οφείλει να μιλήσει ως μετασχηματιστική δύναμη για την κλιματική δικαιοσύνη, υπενθυμίζοντάς μας ότι η υπέρβαση της κλιματικής κρίσης θα απαιτήσει συλλογική φαντασία και συστημική αλλαγή και δεν μπορεί να αφεθεί στη χρηματιστικοποίηση και τις λύσεις της αγοράς.

Ως παγκόσμιο δίκτυο, το RIPESS έχει παίξει καίριο ρόλο στην επέκταση αυτών των προσεγγίσεων πέρα από τα εθνικά και ευρωπαϊκά σύνορα, οικοδομώντας συνεργασίες με κινήματα, κοινότητες και περιοχές που πλήττονται από οικολογική κατάρρευση, εξορυκτισμό και κλιματική αδικία.

Περιβαλλοντική Δικαιοσύνη και ο Οικολογικός Ρόλος της Κ.Αλ.Ο

Ενδεικτικές Δράσεις

1

Οικοδόμηση Συμμαχιών για την Κλιματική Δικαιοσύνη από τα κάτω

Δημιουργία συνεργασιών μεταξύ φορέων της Κ.Αλ.Ο, περιβαλλοντικών κινημάτων, αγροτών/-ισσών και νέων γύρω από κοινούς στόχους κλιματικής δικαιοσύνης. Οι συμμαχίες αυτές πρέπει να συνδέονται ενεργά με πρωτοβουλίες πολιτικής οικολογίας, αγροοικολογικά δίκτυα, κλιματικά κινήματα με πρωτοβουλία της νεολαίας και δημοτικούς φορείς προσηλωμένους στον συστημικό οικολογικό μετασχηματισμό, ενισχύοντας τον συντονισμό μεταξύ της δράσης βάσης και της θεσμικής αλλαγής.

2

Διεύρυνση Κοινοτικών Οικολογικών Υποδομών

Υποστήριξη της ανάπτυξης αγροοικολογικών και συνεταιριστικών εγχειρημάτων και έργων κυκλικής οικονομίας που ενισχύουν την τοπική ανθεκτικότητα. Αυτό περιλαμβάνει τη διεύρυνση της εκπαίδευσης και κατάρτισης σε πρακτικές αναγέννησης, τον οικολογικό σχεδιασμό και τη συλλογική αυτοοργάνωση, πέρα από τα οικοχωριά, ώστε να προσεγγίζονται αστικές γειτονιές, αγροτικές περιοχές και περιοχές επιρρεπείς σε καταστροφές, καθώς και την υιοθέτηση πειραματικών προσεγγίσεων όπως η πειρατική οικολογία[1] και η αναγέννηση με πρωτοβουλία της κοινότητας.

3

Προώθηση ενός Αφηγήματος «Οικολογίας από τα Κάτω»

Επαναδιεκδίκηση της συζήτησης από τα τεχνοκρατικά και εταιρικά συμφέροντα, μέσα από ιστορίες συλλογικής επιβίωσης, φροντίδας και αντίστασης. Το αφήγημα αυτό πρέπει να οικοδομηθεί από κοινού με κινήματα κλιματικής δικαιοσύνης, πρωτοβουλίες νέων, οργανώσεις αγροτών/-ισσών και χώρους πολιτικής οικολογίας, δίνοντας έμφαση στη βιωμένη εμπειρία, στους κοινούς αγώνες και στον ρόλο των κοινοτήτων ως ενεργών οικολογικών δρώντων και όχι ως παθητικών αποδεκτών πολιτικών μετάβασης.

[1]Η πειρατική οικολογία είναι μια πολιτική και αποαποικιακή προσέγγιση του περιβαλλοντισμού, που αναπτύχθηκε ιδιαίτερα από τη Γαλλίδα πολιτική επιστήμονα και ακτιβίστρια Fatima Ouassak. Υποστηρίζει ότι τα οικολογικά προβλήματα δεν μπορούν να διαχωριστούν από την αποικιοκρατία, τον καπιταλισμό, τον ρατσισμό, τους περιορισμούς στη μετανάστευση και την αποστέρηση των κοινωνικά περιθωριοποιημένων κοινοτήτων. Η λέξη «πειρατική» συμβολίζει την αντίσταση, την ελευθερία μετακίνησης και την ανάκτηση της γης, του χρόνου και της πολιτικής εξουσίας από τα κυρίαρχα συστήματα. Ouassak, F. (2025).Pirate Ecology So We Can Be Free! Μετάφραση: Carolyn Shread. Βερολίνο: K. Verlag.

Θεσμική Αυτονομία και Βιωσιμότητα: Το Μέλλον της Κ.Αλ.Ο

Για να παραμείνει ανθεκτική η Κοινωνική Αλληλέγγυα Οικονομία, χρειάζεται ισχυρές υποστηρικτικές δομές που θα διαφυλάσσουν την αυτονομία της. Η υπερβολική εξάρτηση από κρατική χρηματοδότηση ή η προσαρμογή στις πιέσεις της αγοράς μπορούν να αποδυναμώσουν τη μετασχηματιστική αποστολή της Κ.Αλ.Ο. Ιδίως σήμερα, καθώς η Ευρώπη κατευθύνει πόρους προς τη στρατιωτικοποίηση και την άμυνα, οι κοινοτικές πρωτοβουλίες κινδυνεύουν να χάσουν θεσμική υποστήριξη και δημόσια αναγνώριση.

Σε αυτό το πλαίσιο, η αυτονομία από τους επίσημους θεσμούς είναι αδιαχώριστη από την επίτευξη οικονομικής βιωσιμότητας και συλλογικής ισχύος. Ταυτόχρονα, χωρίς αύξηση του οικονομικού μεγέθους και της δυνατότητας διάχυσης της Κ.Αλ.Ο, η αυτονομία κινδυνεύει να παραμείνει συμβολική και όχι υλική.

Η Κ.Αλ.Ο πρέπει να προστατεύσει την ανεξαρτησία της ως πράξη πολιτικής αντίστασης. Διαφυλάσσοντας τις υποδομές ειρήνης, φροντίδας και συνεργασίας, μπορεί να διατηρήσει χώρο για αλληλεγγύη και δημοκρατική δράση, ακόμη και όταν μεταβάλλονται οι δημόσιες (θεσμικές) προτεραιότητες.

Αυτό απαιτεί επίσης ένα ισχυρό και ανεξάρτητο θεωρητικό πλαίσιο, το οποίο θα αρθρώνει την Κ.Αλ.Ο ως ένα αυτόνομο κοινωνικοπολιτικό εγχείρημα και όχι ως συμπληρωματικό τομέα ή εργαλείο πολιτικής μέσα στα κυρίαρχα οικονομικά συστήματα.

Ενδεικτικές Δράσεις

1

Ανάπτυξη και Διασύνδεση Υποστηρικτικών Οικοσυστημάτων

Δημιουργία ισχυρών δεσμών μεταξύ τοπικών εγχειρημάτων της Κ.Αλ.Ο και ευρύτερων δικτύων που τα στηρίζουν μέσα από αλληλεγγύη, νομική υποστήριξη, κοινή γνώση και συλλογική συνηγορία. Δημιουργία ομοσπονδιών που προστατεύουν την ανεξαρτησία και ενισχύουν την επιρροή. Τα οικοσυστήματα αυτά πρέπει να υιοθετούν τακτικές προσεγγίσεις απέναντι σε δημόσιους και ιδιωτικούς θεσμούς, συνεργαζόμενα στρατηγικά μαζί τους όταν είναι αναγκαίο, αποφεύγοντας παράλληλα τη δομική εξάρτηση και διαφυλάσσοντας την αυτονομία στη λήψη αποφάσεων.

Θεσμική Αυτονομία και Βιωσιμότητα: Το Μέλλον της Κ.Αλ.Ο

Οικοδόμηση Αυτόνομων Χρηματοδοτικών Μηχανισμών

Πειραματισμός με χρηματοδοτικά εργαλεία που βασίζονται στην αλληλεγγύη, όπως συνεταιριστικές τράπεζες, αλληλοβοηθητικά ταμεία, κοινοτικά νομίσματα και δημοκρατικά επενδυτικά εργαλεία. Μείωση της εξάρτησης από επιχορηγήσεις και εταιρικές χορηγίες. Περιλαμβάνονται μοντέλα χρηματοδότησης που βασίζονται στη συμμετοχή, εναλλακτικά διατοπικά νομίσματα και πειραματισμοί που στηρίζονται στην αναγνώριση ότι άλλες οικονομίες χρειάζονται άλλες μορφές χρήματος και αμφισβητούν την ηγεμονία του ευρώ, ενισχύοντας μέσα ανταλλαγής που ελέγχονται από τις κοινότητες.

Ενίσχυση των Υποδομών Γνώσης και Πολιτισμού

Δημιουργία ανεξάρτητων δεξαμενών σκέψης, ακτιβιστικών πανεπιστημίων και εκπαιδευτικών κόμβων για την παραγωγή κριτικής γνώσης και τη διαμόρφωση δημόσιων αφηγημάτων. Οι χώροι αυτοί πρέπει να συμβάλλουν σε μια συνεκτική και κοινή πολιτική ανάλυση της Κ.Αλ.Ο, επιτρέποντας στρατηγική σαφήνεια, μακροπρόθεσμο όραμα και συλλογική μάθηση μεταξύ διαφορετικών περιοχών.

Θεσμοθέτηση Μακροπρόθεσμης Εκπαίδευσης και Ανανέωσης

Δημιουργία προγραμμάτων κατάρτισης και σχολών που εφοδιάζουν τις νέες γενιές με τις δεξιότητες και τη φαντασία που απαιτούνται για τη συνέχιση της Κ.Αλ.Ο, ενσωματώνοντας αρχές πολιτικής εκπαίδευσης, φεμινιστικής οικονομίας, οικολογικής σκέψης και αντιμιλιταρισμού. Ιδιαίτερη έμφαση πρέπει να δοθεί στη διαγενεακή μεταβίβαση, στα ολοκληρωμένα συνεταιριστικά μοντέλα και σε πρακτικές που επιτρέπουν στις κοινότητες να οικειοποιούνται, να επαναπροσδιορίζουν και να «χακάρουν» υφιστάμενες δημόσιες και ιδιωτικές θεσμικές δομές χωρίς να αφομοιώνονται από αυτές.

Υπερασπίζοντας την Ελευθερία Μετακίνησης και το Δικαίωμα του Ανήκειν: Η Κ.Αλ.Ο Απέναντι στις Αντιμεταναστευτικές Πολιτικές

Η άνοδος της αντιμεταναστευτικής ρητορικής και των πολιτικών αποκλεισμού έχει γίνει καθοριστικό γνώρισμα του σημερινού πολιτικού κλίματος στην Ευρώπη. Οι μετανάστες/-τριες, οι πρόσφυγες/-ισσες και οι φυλετικοποιημένες μειονότητες συχνά κατηγορούνται για κρίσεις που δεν προκάλεσαν, ενώ έρχονται αντιμέτωποι/-ες με κλειστά σύνορα, διοικητική κράτηση και πλήρη στέρηση των δικαιωμάτων τους.

Πέρα από την παροχή υποστηρικτικών υπηρεσιών και τις προσπάθειες οικονομικής τους ένταξης, η Κοινωνική Αλληλέγγυα Οικονομία έχει κρίσιμο ρόλο στην αμφισβήτηση των κυρίαρχων αφηγημάτων που παρουσιάζουν τους/τις μετανάστες/-τριες και τους/τις πρόσφυγες/-ισσες ως ξένους, ως απειλή ή ως προσωρινούς επισκέπτες. Το γεγονός ότι ακόμη και άνθρωποι που θεωρούνταν επί χρόνια «κοινωνικά ενταγμένοι», που έχουν ζήσει και εργαστεί στις κοινότητές τους επί χρόνια, βλέπουν ξαφνικά τα δικαιώματα, την ασφάλεια και την αίσθηση του ανήκειν να αμφισβητούνται. Αυτό αποκαλύπτει μια ευρύτερη κλιμάκωση αυταρχισμού. Η θέση μας δεν είναι ότι τα δικαιώματα πρέπει να εξαρτώνται από την εργασία, την οικονομική κατάσταση ή την κοινωνική αποδοχή, αλλά ότι η ελευθερία μετακίνησης, η ασφάλεια και το ανήκειν πρέπει να προστατεύονται για όλους και όλες.

Η επίσημη γλώσσα των συστημικών μέσων ενημέρωσης και η πολιτική ρητορική παρουσιάζουν όλο και περισσότερο τη μετανάστευση μέσα από το πρίσμα της εισβολής, της ασφάλειας και της έλλειψης πόρων, αποκρύπτοντας τα δομικά αίτια του εκτοπισμού και νομιμοποιώντας τις πολιτικές αποκλεισμού που εφαρμόζονται.

Τα εγχειρήματα της Κ.Αλ.Ο μπορούν να συμβάλουν ενεργά στον μετασχηματισμό αυτού του αφηγήματος, καθιστώντας ορατές τις καθημερινές πρακτικές συνεργασίας, φροντίδας και κοινής ζωής. Αναγνωρίζοντας τους/τις μετανάστες/-τριες όχι ως ωφελούμενους/-ες, εισβολείς ή θύματα, αλλά ως συνδημιουργούς, εργαζόμενους/-ες και φορείς λήψης αποφάσεων, η Κ.Αλ.Ο επιβεβαιώνει το ανήκειν ως κοινωνική και πολιτική συνθήκη και όχι ως νομικό ή εθνοτικό καθεστώς. Με αυτόν τον τρόπο, συμβάλλει στην επαναπλαισίωση της μετανάστευσης ως βιωμένης πραγματικότητας αλληλεξάρτησης, συνεισφοράς και δημιουργίας κοινών, αντιπαραθέτοντας στα αφηγήματα του φόβου πρακτικές αλληλεγγύης, αξιοπρέπειας και συλλογικής ευθύνης.

Υπερασπίζοντας την Ελευθερία Μετακίνησης και το Δικαίωμα του Ανήκειν: Η Κ.Αλ.Ο Απέναντι στις Αντιμεταναστευτικές Πολιτικές

Η Κ.Αλ.Ο έχει ζωτικό ρόλο στην αντιμετώπιση αυτών των τάσεων. Οι πρακτικές και οι αρχές της αμφισβητούν τον αποκλεισμό, δημιουργώντας χώρους όπου όλοι και όλες, ανεξαρτήτως καταγωγής ή καθεστώτος, μπορούν να συμμετέχουν, να εργάζονται και να ανήκουν. Σε όλη την Ευρώπη υπάρχουν πολλά πραγματικά παραδείγματα: συνεταιρισμοί φροντίδας με επικεφαλής γυναίκες που προσφέρουν θέσεις εργασίας και υπηρεσίες, κοινοτικές κουζίνες που λειτουργούν από μετανάστες/-τριες, κοινωνικά ιατρεία και στεγαστικοί συνεταιρισμοί που προστατεύουν οικογένειες από την εκμετάλλευση της αγοράς.

Ενδεικτικές Δράσεις

1

Δημιουργία Συμπεριληπτικών Οικονομικών Δομών

Υποστήριξη συνεταιρισμών, επιχειρήσεων αμοιβαίας βάσης και κοινοτικών πρωτοβουλιών που συμπεριλαμβάνουν ρητά μετανάστες/-τριες και πρόσφυγες, προσφέροντας αξιοπρεπή εργασία, στέγαση και πραγματική κοινωνική ένταξη.

2

Προώθηση μιας Κουλτούρας Υποδοχής

Αξιοποίηση των εργαλείων επικοινωνίας και εκπαίδευσης της Κ.Αλ.Ο για την αμφισβήτηση της αντιμεταναστευτικής προπαγάνδας και την ανάδειξη της διαφορετικότητας ως συλλογικής δύναμης.

3

Συνεργασία με Οργανώσεις υπό την Ηγεσία Μεταναστών/-τριών

Συνεργασία με μεταναστευτικές ομάδες για την ενίσχυση της ηγεσίας και των πρωτοβουλιών τους στο ευρύτερο οικοσύστημα της Κ.Αλ.Ο. Η Κ.Αλ.Ο δεν αντιμετωπίζει τη μετανάστευση ως «πρόβλημα προς διαχείριση», αλλά ως ευκαιρία έμπρακτης ενσάρκωσης της αλληλεγγύης. Ενσωματώνοντας τη συμπερίληψη στις δομές της, αποδεικνύει ότι μια δίκαιη και ανθεκτική Ευρώπη είναι εφικτή μόνο μέσα από την υποδοχή, την ισότητα και τη συνεργασία.

Διακυβέρνηση στις Ρίζες της Αλλαγής: Ο Ρόλος της Κ.Αλ.Ο

Η Κοινωνική Αλληλέγγυα Οικονομία (Κ.Αλ.Ο) προσφέρει πρακτικούς τρόπους σχεδιασμού και εφαρμογής κοινωνικών πολιτικών που είναι δημοκρατικές, συμμετοχικές και ριζωμένες στη βιωμένη εμπειρία. Σε περιβάλλοντα όπου οι δημόσιοι θεσμοί μπορεί να φαίνονται απόμακροι, γραφειοκρατικοί ή αποκομμένοι από τις καθημερινές πραγματικότητες, τα εγχειρήματα της Κ.Αλ.Ο μπορούν να συμβάλουν στην επανασύνδεση της χάραξης πολιτικής με τις ανάγκες της κοινότητας, μέσα από πρακτικές συνδιακυβέρνησης, συλλογική ιδιοκτησία και λογοδοσία από τα κάτω. Αντί η Κ.Αλ.Ο να τοποθετείται πρωτίστως ως εταίρος υλοποίησης δημόσιων πολιτικών, ο ρόλος της μπορεί επίσης να νοηθεί ως χώρος πειραματισμού και κοινωνικής καινοτομίας και ως πεδίο εμβάθυνσης δημοκρατικών και συμμετοχικών διαδικασιών, όπου οι κοινότητες αναπτύσσουν λύσεις, υπηρεσίες και μορφές αλληλεγγύης που ανταποκρίνονται άμεσα στις τοπικές ανάγκες, δίνοντας παράλληλα χώρο στις φωνές που ακούγονται λιγότερο. Με αυτόν τον τρόπο, οι φορείς της Κ.Αλ.Ο δημιουργούν εναλλακτικές διαδρομές κοινωνικής προστασίας, χειραφέτησης, φροντίδας και οικονομικής συμμετοχής, οι οποίες μπορούν να εμπνεύσουν ευρύτερες θεσμικές αλλαγές.

Όπου οι συνθήκες το επιτρέπουν, μπορούν να αναπτυχθούν εποικοδομητικές σχέσεις συνεργασίας με τις δημόσιες αρχές. Η αξιοποίηση υποστηρικτικών πλαισίων, όπως ειδικών χρηματοδοτικών εργαλείων, μηχανισμών δημόσιων συμβάσεων που ευνοούν συνεταιριστικά και κοινωνικά εγχειρήματα, καθώς και δυνατοτήτων από κοινού χρήσης δημόσιων υποδομών και χώρων, μπορεί να ενισχύσει τις πρωτοβουλίες αυτές και να διευρύνει τον αντίκτυπό τους. Ωστόσο, η ουσιαστική αξία τέτοιων συνεργασιών έγκειται στον σεβασμό της αυτονομίας των κοινοτικών δρώντων και στη διαμόρφωση σχέσεων αμοιβαίας μάθησης, αντί της αναπαραγωγής ιεραρχικών σχέσεων.

Υπό αυτή την έννοια, η Κ.Αλ.Ο μπορεί να συμβάλει στην αναδιαμόρφωση της κοινωνικής πολιτικής, επιτρέποντας στις κοινότητες να συνσχεδιάζουν υπηρεσίες, να οργανώνουν συλλογικές απαντήσεις σε κοινωνικές προκλήσεις και να ανοίγουν νέους διαύλους διαλόγου μεταξύ πολιτών και θεσμών. Εμπειρίες όπως οι δημόσιες συμβάσεις κοινωνικής αναφοράς, δημοτικές υπηρεσίες που λειτουργούν από τις κοινότητες και οι τοπικά εδραιωμένες συνεργασίες καταδεικνύουν ότι η δημόσια πολιτική μπορεί να εξελιχθεί μέσα από την κοινή ευθύνη και τη συνεργασία και όχι αποκλειστικά μέσα από διακυβέρνηση από τα πάνω.

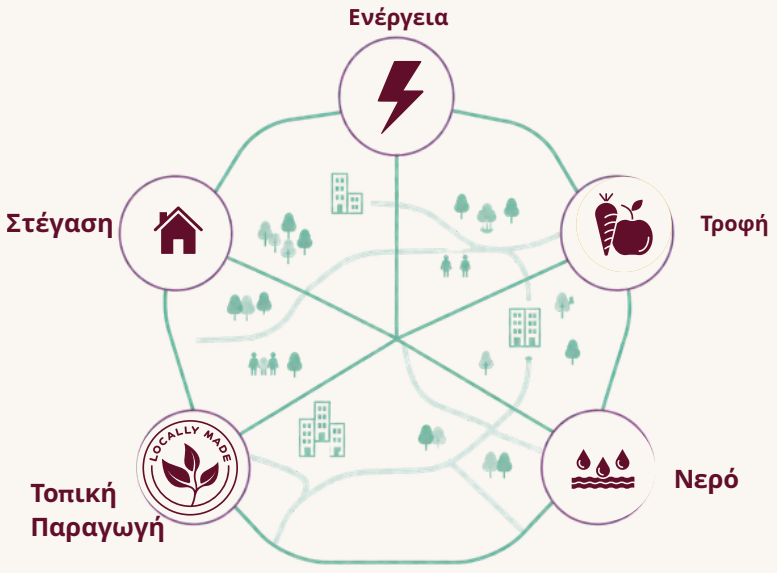
Η οπτική αυτή δεν συνεπάγεται αποχώρηση από τους δημόσιους θεσμούς ούτε άνευ όρων ευθυγράμμιση μαζί τους. Αντίθετα, αναγνωρίζει την Κ.Αλ.Ο ως πεδίο ικανό να παράγει πρακτικές, συμμαχίες και πιέσεις που μπορούν σταδιακά να μετασχηματίσουν την ίδια τη διακυβέρνηση. Όταν προκύπτουν ευκαιρίες -μέσα από προοδευτικές τοπικές διοικήσεις, συμμετοχικές διαδικασίες ή ευνοϊκές συγκυρίες πολιτικής- η συνεργασία μπορεί να αποτελέσει διαδρομή προς πιο δημοκρατικές, αναδιανεμητικές και κοινωνικά θεμελιωμένες μορφές δημόσιας πολιτικής.

Τομείς της Κ.Αλ.Ο: Εκεί όπου συντελείται ο μετασχηματισμός

Η Κοινωνική Αλληλέγγυα Οικονομία γίνεται πραγματικά μετασχηματιστική όταν εστιάζει σε βασικούς τομείς που είναι απαραίτητοι για την καθημερινή ζωή: τη φροντίδα, την τροφή, τη στέγαση, την ενέργεια, το νερό και την τοπική παραγωγή. Οι τομείς αυτοί δεν είναι απλώς πεδία οικονομικής δραστηριότητας, είναι τα σημεία όπου ασκείται η εξουσία, ενισχύονται οι ανισότητες και καθορίζεται η κατανομή του πλούτου.

Όταν η Κ.Αλ.Ο παρεμβαίνει σε αυτούς τους τομείς μέσω συνεταιρισμών, υπηρεσιών που βασίζονται στα κοινά, αγορών αλληλεγγύης και κοινοτικών υποδομών, αμφισβητεί τα εκμεταλλευτικά συστήματα στις ρίζες τους. Η παρέμβαση αυτή μετατοπίζει την παροχή αγαθών και υπηρεσιών από μοντέλα που καθοδηγούνται από το κέρδος προς τη συλλογική ιδιοκτησία, τη δίκαιη αναδιανομή και τη δίκαιη φορολόγηση που στηρίζει τα δημόσια και κοινά αγαθά. Συμβάλλει επίσης στην άρση του έμφυλου καταμερισμού της εργασίας, υποστηρίζει την αξιοπρεπή εργασία και μετατρέπει την οικονομία σε εργαλείο κοινωνικής δικαιοσύνης.

Η εδραίωση της Κ.Αλ.Ο σε αυτούς τους τομείς σημαίνει υποστήριξη της τοπικής παραγωγής και του κοινοτικού ελέγχου των πόρων. Έτσι περιορίζονται η οικολογική καταστροφή και η εξάρτηση από εκμεταλλευτικές παγκόσμιες εφοδιαστικές αλυσίδες και οικοδομούνται οικονομίες οργανωμένες γύρω από τη φροντίδα, την ισότητα και τη δημοκρατική ευθύνη. Οι πρακτικές αυτές δεν είναι απλώς τεχνικές λύσεις είναι πολιτικές πράξεις που ενισχύουν τη βιωσιμότητα, την κοινοτική κυριαρχία και τη συλλογική ευημερία.

Βασικοί τομείς που είναι απαραίτητοι για την καθημερινή ζωή

Ανακτώντας τα Κοινά: Προχωρώντας πέραν της μεγέθυνσης

Οι επείγουσες κρίσεις που αντιμετωπίζουμε σήμερα -οικολογική, κοινωνική και δημοκρατική- δεν μπορούν να επιλυθούν από ένα οικονομικό μοντέλο που επικεντρώνεται στην ατέρμονη ανάπτυξη, τη συσσώρευση και την εξόρυξη. Ακόμη και με νέες ονομασίες, όπως η «πράσινη ανάπτυξη», η κυρίαρχη προσέγγιση εξακολουθεί να θέτει σε πρώτη θέση το κέρδος και την επέκταση.

Η Κ.Αλ.Ο δείχνει προς ένα διαφορετικό μέλλον. Αντί για τη ανάπτυξη ως αυτοσκοπό, δίνει έμφαση σε οικονομίες που οικοδομούνται γύρω από την ευημερία, τη φροντίδα και τα οικολογικά όρια. Η προσέγγιση αυτή ευθυγραμμίζεται με τα κινήματα της μετα-ανάπτυξης και της επάρκειας, ιδίως στον Παγκόσμιο Βορρά, τα οποία ζητούν τη μείωση της επιβλαβούς παραγωγής και κατανάλωσης και την εστίαση στην αναδιανομή, τη φροντίδα και τον δημοκρατικό έλεγχο.

Ταυτόχρονα, η Κ.Αλ.Ο συμβάλλει στην αναβίωση των κοινών ως σύγχρονου εγχειρήματος: οργανώνει πόρους όπως η γη, το νερό, η στέγαση, η φροντίδα και οι ψηφιακές υποδομές μέσω συλλογικής διακυβέρνησης και κοινής ευθύνης. Η ανάκτηση των κοινών είναι μια στρατηγική στραμμένη προς το μέλλον, που αντιστέκεται τόσο στην εκμετάλλευση της αγοράς όσο και στον άκαμπτο κρατικό έλεγχο. Σε περιόδους οικολογικής κρίσης και αυταρχικής διολίσθησης, οι προσεγγίσεις που βασίζονται στα κοινά δίνουν στις κοινότητες τη δυνατότητα να διαχειρίζονται βασικούς πόρους, ενισχύοντας τη δημοκρατία και την ανθεκτικότητα.

Προωθώντας ένα όραμα που βασίζεται στα κοινά και στη μετα-ανάπτυξη, η Κ.Αλ.Ο διευρύνει το πεδίο του εφικτού στη σημερινή Ευρώπη. Δείχνει ότι η ευημερία εξαρτάται από τη φροντίδα, την τοπικοποίηση και τη συλλογική διαχείριση, όχι από την ατέρμονη ανάπτυξη. Η προσέγγιση αυτή συνδέει τη φεμινιστική οικονομία, την περιβαλλοντική δικαιοσύνη, τη διατροφική κυριαρχία, τη φροντίδα και τη δημοκρατία ως αλληλένδετα μέρη ενός κοινού μετασχηματισμού.

© Από Mercè Moreno Tarrés, Άδεια PPL

ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΙ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ

Επικοινωνία και Αφήγημα: Χτίζοντας ένα Νέο Πολιτισμικό Φαντασιακό

Η Κ.Αλ.Ο πρέπει να αφηγείται ιστορίες που καθιστούν την αλληλεγγύη απτή και ορατή, προβάλλοντας σαφή παραδείγματα που αντιπαρατίθενται στον φόβο και τη λαϊκιστική ρητορική. Είναι κρίσιμο να επαναπροσδιοριστεί η «ανάπτυξη» ως κοινωνική ευημερία και ισότητα και όχι απλώς ως οικονομική μεγέθυνση. Αλλά η επικοινωνία προχωρά παραπέρα: αφορά την αμφισβήτηση της «κοινής λογικής» του νεοφιλελευθερισμού, ο οποίος αντιμετωπίζει τις αγορές ως κάτι φυσικό και τη φροντίδα ως ατομική ευθύνη.

Ταυτόχρονα, η Κ.Αλ.Ο οφείλει να αντιμετωπίσει έναν βασικό κίνδυνο: εξακολουθεί συχνά να γίνεται αντιληπτή ως ένα εγχείρημα της μεσαίας τάξης, τουλάχιστον στην Ευρώπη, αποκομμένο από τους/τις εργαζόμενους/-ες, τις χαμηλά αμειβόμενες θέσεις εργασίας και τις καθημερινές πραγματικότητες της εργατικής τάξης. Η ενίσχυση του κινήματος απαιτεί να κατονομάσουμε και να αντιμετωπίσουμε ρητά αυτό το χάσμα, όχι μιλώντας από τα πάνω για τη φτώχεια, αλλά θεμελιώνοντας τα αφηγήματα και τις πρακτικές στις εμπειρίες και τους αγώνες της εργατικής τάξης, που επηρεάζουν και πολλούς φορείς της Κ.Αλ.Ο.

Μέσα από την ανάδειξη εναλλακτικών τρόπων σκέψης και οργάνωσης, η Κ.Αλ.Ο καθιστά σαφές ότι άλλοι κόσμοι οικοδομούνται ήδη: μέσα από κοινοτικά συστήματα τροφίμων, φεμινιστικά εγχειρήματα φροντίδας, συνεταιρισμούς με μεταναστευτική ηγεσία και οικολογικά κοινά. Δεν πρόκειται για περιθωριακούς πειραματισμούς, αποτελούν ζωντανές αποδείξεις ότι η αλληλεγγύη και η συλλογική ευθύνη λειτουργούν στην πράξη.

Οι ιστορίες αυτές πρέπει να χτίζονται από τη βιωμένη πρακτική. Αντί να χρησιμοποιείται αφηρημένος ή υπερβολικά διανοητικοποιημένος λόγος, η εργασία πάνω στο αφήγημα πρέπει να ξεκινά από πραγματικές εμπειρίες, αντιφάσεις και περιορισμούς, αναγνωρίζοντας ότι οι φορείς της Κ.Αλ.Ο δεν είναι πάντοτε συνεπείς στην πράξη, αλλά παραμένουν προσηλωμένοι σε έναν κοινό ηθικό ορίζοντα συνοχής και μετασχηματισμού.

Η ανάδειξη αυτών των αφηγήσεων στον δημόσιο διάλογο συμβάλλει στο να ανακτήσει η Κ.Αλ.Ο., τη δυνατότητα να εμπνέει ελπίδα και να ανοίγει δρόμους για την αλλαγή.

Η διαδικασία αυτή πρέπει να είναι συλλογική και σχεσιακή: οι ιστορίες να συνδημιουργούνται, χέρι-χέρι, με ανθρώπους της πράξης, εργαζόμενους/-ες, μέλη κοινοτήτων, νέους/-ες και καλλιτέχνες/-ιδες, αντί να διατυπώνονται εξ ονόματός τους. Οι πολιτιστικοί σύλλογοι νέων, οι καλλιτέχνες/-ιδες βάσης και τα κοινοτικά μέσα μπορούν να διαδραματίσουν καθοριστικό ρόλο στη μετάφραση των αξιών της Κ.Αλ.Ο σε προσιτές, συναισθηματικά ισχυρές και πολιτικά θεμελιωμένες πολιτιστικές εκφράσεις.

Επικοινωνία και Αφήγημα: Χτίζοντας ένα Νέο Πολιτισμικό Φαντασιακό

Ενδεικτικές Δράσεις

Ανάπτυξη στρατηγικής αφηγήματος και φαντασιακού

1

Δημιουργία συντονισμένης επικοινωνιακής στρατηγικής που παρουσιάζει την Κ.Αλ.Ο ως κίνημα μετασχηματισμού. Αξιοποίηση πλατφορμών αφήγησης, πολυμεσικών εκστρατειών, εκθέσεων και εκδόσεων για την προβολή πραγματικών επιτυχιών. Προτεραιότητα στις φωνές από εγχειρήματα της πρώτης γραμμής της Κ.Αλ.Ο, εργαζόμενους/-ες, παρόχους φροντίδας, αγρότες/-ισσες, μετανάστες/-τριες και νέους/-ες, ώστε τα αφηγήματα να αντανακλούν τις πραγματικότητες της εργατικής τάξης και τους συλλογικούς αγώνες και όχι τη θεσμική γλώσσα.

Προώθηση της Λαϊκής Επιμόρφωσης για την Αλλαγή του Αφηγήματος

2

Εκπαίδευση ακτιβιστών/-τριών και κοινοτικών ηγετών σε εργαλεία αφήγησης -όπως η αφήγηση ιστοριών και η συλλογική ανάλυση- για την ενίσχυση της πολιτικής οργάνωσης και την αμφισβήτηση των κυρίαρχων μύθων. Οι διαδικασίες λαϊκής εκπαίδευσης πρέπει να συνδέουν την εργασία πάνω στο αφήγημα με την ταξική συνείδηση, συμβάλλοντας στην άρθρωση κοινών συνθηκών εκμετάλλευσης και αποστέρησης, αποφεύγοντας παράλληλα φιλανθρωπικές ή αποπολιτικοποιημένες πλαισιώσεις.

Υποστήριξη Πολιτιστικών και Κοινοτικών Πρακτικών που Καθιστούν την Κ.Αλ.Ο Ορατή

3

Ενθάρρυνση φεστιβάλ, κοινοτικών κουζινών, συνεταιριστικών αγορών και συνελεύσεων γειτονιάς που επιτρέπουν στους ανθρώπους να βιώσουν την αλληλεγγύη στην πράξη. Οι χώροι αυτοί πρέπει να λειτουργούν ως ζωντανά αφηγήματα, όπου οι αξίες της Κ.Αλ.Ο όχι μόνο επικοινωνούνται αλλά και υλοποιούνται μέσα από την κοινή εργασία, τα διατροφικά συστήματα, τις πρακτικές φροντίδας και την πολιτιστική έκφραση. Τέτοιες πρωτοβουλίες συμβάλλουν στη μετάφραση της πολιτικής φαντασίας σε καθημερινή εμπειρία, ιδίως σε εργατικές γειτονιές και περιοχές που πλήττονται από την οικονομική εγκατάλειψη.

Στρατηγικές Συμμαχίες: Οικοδομώντας ένα Νέο Κοινωνικό Μπλοκ

Η Κοινωνική Αλληλέγγυα Οικονομία δεν μπορεί να επιφέρει μόνη της συστημική αλλαγή. Ο πραγματικός μετασχηματισμός εξαρτάται από την οικοδόμηση ισχυρών συμμαχιών μεταξύ διαφορετικών κινημάτων: για την κλιματική δικαιοσύνη, τον φεμινισμό, τα κοινά, τα εργασιακά δικαιώματα, τη διατροφική κυριαρχία, τη δημοκρατία και την αποαποικιοποίηση. Η πρόκληση είναι να υπερβούμε τη βραχυπρόθεσμη συνεργασία και, αντί γι' αυτήν, να υφάνουμε σταθερές σχέσεις που μπορούν να αντιπαρατεθούν από κοινού στον αυταρχισμό, τον νεοφιλελευθερισμό και την οικολογική κατάρρευση.

Αυτό σημαίνει διάλογο και κοινή δράση τόσο εντός όσο και εκτός των θεσμών και προσπάθεια για τη δημιουργία ενιαίων πλατφορμών συλλογικού αγώνα. Μέσα σε αυτές τις συμμαχίες, είναι επίσης ζωτικής σημασίας να φροντίζουμε τα ίδια μας τα κινήματα, οικοδομώντας λογοδοσία και φροντίδα, αντιμετωπίζοντας εσωτερικές μορφές καταπίεσης όπως η πατριαρχία και ο ρατσισμός και δημιουργώντας χώρο για όλες τις ταυτότητες και τις εμπειρίες.

Η χρηματοδότηση αυτών των συγκλίσεων απαιτεί νέες στρατηγικές, όπως χρηματοδοτικά μοντέλα που ελέγχονται από τις κοινότητες, συνεταιριστικές τράπεζες, ταμεία αυτοχθόνων κοινοτήτων και νομίσματα αλληλεγγύης, τα οποία παρέχουν τη νομική, τεχνική και οικονομική υποστήριξη που είναι αναγκαία για την αυτονομία. Οι συμμαχίες πρέπει επίσης να υπερβούν τα παραδοσιακά όρια, ενισχύοντας τους δεσμούς με τα εργατικά κινήματα και τα συνδικάτα. Η σύνδεση της Κ.Αλ.Ο με τα εργατικά κινήματα είναι απαραίτητη για την αντιμετώπιση της ανισότητας, των εργασιακών δικαιωμάτων και της αλληλεγγύης μεταξύ υπαίθρου και πόλης, καθώς και για την εδραίωση της Κ.Αλ.Ο σε ένα ευρύτερο μπλοκ συστημικής αλλαγής.

Στρατηγικές Συμμαχίες: Οικοδομώντας ένα Νέο Κοινωνικό Μπλοκ

Βασικές Δράσεις

Δημιουργία Διακινηματικών Πλατφορμών

1

Καθιέρωση τακτικών χώρων διαλόγου και συντονισμού μεταξύ κοινωνικών κινημάτων, συνδικάτων και κοινοτικών δικτύων. Ενδεικτικά παραδείγματα είναι οι κοινές συνελεύσεις για τη δίκαιη μετάβαση και τα δικαιώματα των εργαζομένων, οι φεμινιστικοί και αποαποικιακοί διάλογοι και τα περιφερειακά φόρουμ που συνδέουν τους αγώνες των πόλεων και της υπαίθρου.

Συντονισμός Κοινών Εκστρατειών και Δράσεων Αλληλεγγύης

2

Προώθηση συγκεκριμένων μορφών συνεργασίας μεταξύ φορέων της Κ.Αλ.Ο, συνδικάτων και κοινωνικών κινημάτων μέσα από συντονισμένες εκστρατείες, αμοιβαία υποστήριξη σε κοινωνικούς αγώνες, αλυσίδες εφοδιασμού αλληλεγγύης και συνεταιριστικές απαντήσεις σε κρίσεις που αφορούν την τροφή, την ενέργεια, τη στέγαση και τη φροντίδα. Οι κοινές αυτές δράσεις πρέπει να αποδεικνύουν στην πράξη πώς οι συμμαχίες μπορούν να προστατεύσουν τα μέσα διαβίωσης, να ανακτήσουν πόρους και να διευρύνουν τον δημοκρατικό έλεγχο των συνθηκών ζωής.

Οικοδόμηση Χρηματοδοτικών Υποδομών που Ελέγχονται από τις Κοινότητες.

3

Υποστήριξη εναλλακτικών χρηματοδοτικών μοντέλων, όπως συνεταιριστικές τράπεζες, ταμεία αλληλεγγύης και τοπικά νομίσματα, που παρέχουν στα κινήματα τους πόρους για σταθερή και μακροπρόθεσμη οργάνωση.

*Ε*λευθερώνου*με* τη γη
*Ε*λευθερώνου*με* την εργασία
*Ε*λευθερώνου*με* τις κοινότητές *μ*ας
*Χ*τίζου*με* *μ*ια οικονο*μ*ία για τη ζωή

E: info@ripess.eu
W: www.ripess.eu
Fb: RIPESS Europe
Ig: @ripess_eu
Ln: RIPESS Europe

Μάιος 2026

RIPESS Ευρώπη | Στρατηγικό Πλαίσιο 2026